

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o kontrole realizácie záverečnej skúšky v strednej odbornej škole v školskom roku 2013/2014 v SR

Inšpekcie s cieľom zistiť stav realizácie záverečnej skúšky (ďalej ZS) v strednej odbornej škole (ďalej SOŠ) sa vykonali v 22 školách (4,8 % z celkového počtu SOŠ v SR), z toho v 21 štátnych a v 1 súkromnej. Vyučovací jazyk slovenský a maďarský mal 1 zo sledovaných subjektov a 1 subjekt vyučovací jazyk maďarský. Školskí inšpektori kontrolovali prípravu, organizáciu a priebeh skúšok celkom v 12 rôznych učebných odboroch.

Príprava škôl na záverečné skúšky

Do jednotlivých SOŠ vymenovali príslušné okresné úrady v sídle krajov v stanovenej lehote predsedov skúšobných komisií pre ZS z pedagogických zamestnancov iných škôl. V určenom termíne ustanovili riaditelia kontrolovaných subjektov z radov interných pedagógov ďalších členov komisií, pričom rešpektovali požiadavku kvalifikačných predpokladov, akceptovali danú dĺžku pedagogickej praxe podpredsedov. Zákom vymedzenú skladbu komisií nedodržala škola v Nitrianskom kraji, v ktorej podpredsedníčka vykonávala zároveň i funkciu triednej učiteľky. Stavovské organizácie a profesijné organizácie delegovali na ZS celkom 9 (41 %) zástupcov, ktorí boli menovaní za stálych členov v určenom čase a preukázateľne im boli zaslané zároveň s menovacími dekrétmi i harmonogramy organizácie skúšok. Možnosť prizvať odborníka z praxe využila SOŠ v Banskobystrickom kraji, pozvanie zrealizovala po súhlase predsedníčky skúšobnej komisie.

Vo vzájomnej spolupráci vyhotovili pre konkrétne učebné odbory majstri odbornej výchovy a učelia odborných predmetov v požadovanej počte a s uvedením učebných pomôcok témy na jednotlivé časti skúšok, zahŕňali komplexný učebný rozsah a obsah teoretickej a praktickej prípravy žiakov. V 1 škole Prešovského kraja úlohy testu pre písomnú časť a témy pre praktickú časť ZS spolu s kritériami hodnotenia zostavila Slovenská obchodná a priemyselná komora, ďalšia škola v Trenčianskom kraji pri tvorbe úloh na písomnú časť spolupracovala s Cechom predajcov a autoservisov v SR. Návrhy vypracovaných tém predložené príslušnými predmetovými komisiarimi riaditelia škôl schválili.

Okrem SOŠ v Košickom kraji a SOŠ v Bratislavskom kraji riaditelia škôl zaslali témy pre jednotlivé časti skúšok na vyjadrenie vecne príslušným stavovským organizáciám alebo profesijným organizáciám. Súhlasné stanovisko k ich obsahu bez formulovania akýchkoľvek pripomienok alebo návrhov na zmeny či úpravy poskytli jednotlivé organizácie 17 (77 %) subjektom.

Organizácia a priebeh záverečných skúšok

Stanovený termín konania ZS v riadnom skúšobnom období bol dodržaný a jednotlivé časti skúšok sa uskutočnili v určenom poradí. S výnimkou SOŠ v Trenčianskom kraji sa ich priebeh riadil premyslene vypracovaným organizačno-časovým harmonogramom, v ktorom vymedzené časové limity na písomnú i praktickú časť boli v plnej miere rešpektované, rovnako akceptovaná bola lehota na prípravu žiaka na ústnu skúšku, tiež i čas jej trvania.

Písomné skúšky boli realizované zväčša formou testov, ktoré zahŕňali učivo väčšiny odborných predmetov, obsahovali aktívnu časť s tvorbou odpovede a pasívnu s možnosťou výberu odpovede. Administrovali ich členovia skúšobných komisií, následne ich vyhodnotili a klasifikovali podľa schválených kritérií. Kritériá hodnotenia tvorili prevažne súčasť testov a žiaci s nimi boli vopred oboznámení.

Praktická časť ZS sa uskutočňovala individuálnou i skupinovú formou na pracoviskách praktického vyučovania v školách, konala sa tiež i na pracoviskách zamestnávateľov,

v niektorých sledovaných odboroch bola rozvrhnutá na viac ako 1 deň. Z materiálo-technického hľadiska ju charakterizovalo vhodné, primerané zabezpečenie, žiaci mali k dispozícii dostatok pomôcok, materiálov, nástrojov. Členovia komisií priebežne a pozorne kontrolovali činnosť jednotlivcov, hodnotili výsledok ich práce na základe vopred pripraveného hodnotiaceho záznamu a jednoznačne určených kritérií, v závere po vzájomnej dohode určili výsledný stupeň klasifikácie. Pri praktickej časti skúšok bolo v SOŠ Trenčianskeho kraja zistené, že žiaci odboru autoopravár – mechanik mali v deň ich konania k dispozícii pri žrebovaní len 2 zo schválených 4 tém. Zároveň školská inšpekcia zistila, že žiaci učebného odboru autoopravár – elektrikár si mohli žrebovať rovnako iba z 2 tém (schválené boli 3), pričom však tieto témy nekorešpondovali s témami schválenými riaditeľom školy a stavovskou organizáciou.

Pri organizácii ústnej časti boli povolené počty skúšaných žiakov v jednom dni akceptované. Členovia komisií zabezpečili priebeh skúšania v pokojnej atmosfére, umožňovali žiakom využívať písomnú prípravu i učebné pomôcky, kultivovaným spôsobom im kládli stimulačné otázky, zisťovali mieru pochopenia vyžrebovanej témy a zároveň dbali, aby mali dostatok času na vyjadrenie svojich myšlienok. Stanovený čas na prípravu a odpoveď sledovali a dodržiavali, zdravotné znevýhodnenie jednotlivcov zohľadnili primerane predĺženým časom na trvanie skúšky. Do procesu skúšania sa aktívne zapájali tiež delegovaní zástupcovia príslušných stavovských organizácií a profesijných organizácií, ich doplňujúce otázky boli zamerané najmä na praktické vedomosti a zručnosti žiakov súvisiace s príslušným učebným odborom. Podieľali sa i na hodnotení a klasifikácii. Hodnotiace kritériá pre ústnu časť nemala vypracované len SOŠ Bratislavského kraja. Negatívne skutočnosti boli zistené i v škole Trenčianskeho kraja. V kontrolovanom učebnom odbore skúšobná komisia ani žiaci nedisponovali harmonogramom skúšania jednotlivcov s určeným časom na ich prípravu a odpoveď. Zároveň z dôvodu nevhodného plánovania termínu realizácie ústnej skúšky a jej nesprávneho organizačného zabezpečenia nebola komisia úplná. Triedna učiteľka vymenovaná za stáleho člena chýbala, v rovnakom čase v inej komisii zastávala funkciu skúšajúcej.

Úroveň preukázaných vedomostí jednotlivcov v prevažnej miere zodpovedala ich výsledkom dosahovaným počas štúdia. Na podnety členov skúšobnej komisie zvyčajne reagovali správne, dokázali reprodukovať naučené vedomosti, využiť pri odpovediach vlastné získané skúsenosti. Skôr ojedinele boli odpovede plynulé a samostatné, väčšina žiakov mala nielen nízke vyjadrovacie schopnosti, ale i problémy v používaní odbornej terminológie.

Predsedia skúšobných komisií v súlade so stanovenými kompetenciami si určené úlohy plnili efektívne, kontrolovali pripravenosť škôl na ZS, riadili a koordinovali činnosť komisií, dohliadali na objektívnosť hodnotenia a žiakov s výsledkami hodnotenia oboznamovali v deň, v ktorom skúšku ukončili. V čase neprítomnosti, zvyčajne len ojedinelej a odôvodnenej, ich zastupovali podpredsedovia.

Nad rámec stanovených povinností riaditeľa niektorých SOŠ oslovili vecne príslušné stavovské organizácie a profesijné organizácie (ktoré neoznámili účasť svojich zástupcov na ZS) s požiadavkou na delegovanie členov do skúšobných komisií. Na základe tejto iniciatívy do SOŠ Žilinského kraja delegovala svojho člena Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora. V tom istom kraji reagovala na podnet tiež Republiková únia zamestnávateľov a svoju neúčasť na ZS v SOŠ s uvedením dôvodu v písomnom oznámení ospravedlnila. V 2 školách Trenčianskeho kraja po iniciatíve vedúcich pedagogických zamestnancov a po predložení návrhu odborníkov z praxe, s ktorými školy niekoľko rokov spolupracovali v oblasti odborného vzdelávania, Slovenská obchodná a priemyselná komora navrhnutých odborníkov z praxe následne vyslala do komisií ako svojich zástupcov.

Priestory, v ktorých sa jednotlivé časti ZS konali, boli vhodne zvolené, esteticky upravené. Žiaci dodržiavali pravidlá bezpečnosti práce, ich správanie bolo primerané, rušivé situácie sa nevyskytli.

Iné zistenia

- Riaditeľka SOŠ v Nitrianskom kraji prezentovala nevyumenovanie všetkých stálych členov do skúšobnej komisie pre ZS (podpredsedníčka skúšobnej komisie vykonávala zároveň i funkciu triednej učiteľky) ako racionálne s ohľadom na organizačné a personálne podmienky školy. *Poukázala na nevyhnutnosť ustanoviť do ďalších 2 skúšobných komisií podpredsedov a členov z radov pedagógov školy. Zdôraznila skutočnosť, že niektorí interní pedagogickí zamestnanci boli menovaní do funkcie predsedov na ZS v iných školách, ktoré sa konali v rovnakom termíne. Zároveň uviedla, že jej snahou bolo zabezpečiť riadne fungovanie vyučovania v nižších ročníkoch študijných a učebných odborov.*
- Všetci (9) delegovaní zástupcovia sa zúčastnili praktickej i ústnej časti ZS a väčšina z nich (7) aj písomnej. Kladne hodnotili ich priebeh aj organizáciu.
- Z hľadiska odbornosti, profesijných skúseností, ale tiež i niektorých podnetných návrhov v nadväznosti na zlepšenie prepojenia obsahu záverečnej skúšky s praxou bola prítomnosť zástupcov príslušných organizácií vo veľkej miere prínosom.

Záver

Vo väčšine kontrolovaných učebných odboroch v SOŠ vážnejšie nedostatky súvisiace s prípravou, organizáciou a samotným priebehom záverečných skúšok sa nezistili.

Riaditelia škôl menovali do skúšobných komisií všetkých stálych a ďalších členov (s výnimkou 1 subjektu), právnu normou vymedzené požiadavky na ich ustanovenie rešpektovali, zároveň určené termíny na vymenovanie dodržali. Stavovské organizácie a profesijné organizácie svojich zástupcov delegovali do 9 (41 %) komisií a odborníka z praxe prizvala 1 škola. V požadovanom počte vypracované témy pre jednotlivé časti skúšok boli na základe návrhov predmetových komisií schválené riaditeľmi SOŠ, ktorí ich následne (okrem 2) predložili na vyjadrenie vecne príslušným organizáciám. Formálne súhlasné stanoviská k témam bez ďalších pripomienok alebo návrhov na zmeny boli zaslané 17 (77 %) subjektom.

V stanovenej lehote, v určenom poradí a v takmer všetkých školách i podľa premyslene vyhotovených harmonogramov organizačno-časového zabezpečenia boli realizované jednotlivé časti záverečných skúšok. K výrazne negatívnym zisteniam patrila skutočnosť, že v SOŠ v učebnom odbore autoopravár – elektrikár zručnosti a schopnosti žiakov na praktickej časti boli overované v neschválených témach. Rovnako patrila k negatívnym zisteniam neuvážene plánovaná organizácia ústnej časti, z toho dôvodu triedna učiteľka menovaná za stáleho člena komisie nebola v kontrolovanom odbore počas skúšania prítomná. V tomto odbore zároveň chýbal tiež harmonogram skúšania jednotlivcov so stanoveným časom na prípravu a odpoveď žiaka.

Priebeh všetkých častí záverečných skúšok charakterizovala priaznivá atmosféra. Členovia komisií, vrátane delegovaných zástupcov stavovských organizácií a profesijných organizácií, pozorne a objektívne hodnotili výsledky žiakov na základe vopred stanovených kritérií, ktoré na ústnu časť nemal vypracovaný 1 subjekt. Určené úlohy zodpovedne a efektívne, s dôrazom na zabezpečenie objektívnosti realizácie záverečných skúšok, vykonávali predsedovia všetkých kontrolovaných skúšobných komisií.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom SOŠ

- využívať možnosť prizývania odborníka z praxe do skúšobnej komisie pre záverečné skúšky

Stavovským organizáciám a profesijným organizáciám

- delegovať zástupcu pre záverečné skúšky do každej skúšobnej komisie v SOŠ
- odstrániť formálny prístup pri vyjadrovaní sa k obsahu jednotlivých častí záverečnej skúšky a zabezpečiť posúdenie tém zamestnancami, ktorí spĺňajú predpoklady na ich kvalifikované zhodnotenie

Odborom školstva okresných úradov v sídle kraja

- podnecovať subjekty koordinácie odborného vzdelávania a prípravy k aktívnej účasti na ukončovaní štúdia žiaka

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- doplniť do právnej normy termín, v akom riaditeľ školy na návrh predmetovej komisie schváli témy na jednotlivé časti záverečnej skúšky
- stanoviť v právnej norme lehotu, v akej riaditeľ školy vymenuje za stáleho člena skúšobnej komisie delegovaného zástupcu stavovskej organizácie alebo profesijnej organizácie
- určiť v právnej norme riaditeľovi školy termín predloženia obsahu záverečnej skúšky na vyjadrenie stavovským organizáciám a profesijným organizáciám